

به ناوی خوای به خشنده و میهره بان

هه ریمی کوردستانی عیراق

سه رۆ کایه تی هه ریم

سه رۆک

به ناوی گه له وه

بیرار

ژماره (۲۵) سالی ۲۰۰۸

یاسایی نه نجومه نی شوورای هه ریمی کوردستان - عیراق

به پئی برگی (۱) ی ماده ی (۱۰) ی یاسای سه رۆ کایه تی هه ریمی کوردستان - عیراق ژماره (۱) ی سالی ۲۰۰۵ ی هه موار کراو و به پالپشتی نهو یاسا کارییه ی نه نجومه نی نیشتمانی کوردستان - عیراق کردویه تی له خولی دووه می دانیشتی ژماره (۷) له ۲۰/۱۰/۲۰۰۸ بیرارماندا به ده رکردنی:

یاسای ژماره (۱۴) ی سالی ۲۰۰۸

یاسای نه نجومه نی شوورای هه ریمی کوردستان - عیراق

ده روزه ی یه کهم

دامه زانندن و ئامانجه کان

ماده ی یه کهم :

مه به ست له وه دهسته وازانه ی خواره وه مانا کانی به رامبه ریا نه بو مه به ستی نه م یاسایه :
یه کهم : هه ریم: هه ریمی کوردستان - عیراق.
دووه م : نه نجومه ن : نه نجومه نی شوورای هه ریم.
سییه م : سه رۆک : سه رۆکی نه نجومه نی شوورای هه ریمی کوردستان - عیراق.

ماددهى دووهم :

ئەنجومەنىڭ لە ھەريىمدا بەناوى (ئەنجومەنى شووراي ھەريىمى كوردستان - عىراق) دادەمەزى، لەرپووى كارگىرپىيەو بە ۋەزىرى دادەو ەلەكى و پىكىدى لە سەرۆك و جىگرى سەرۆك و راوئىژكاران، ژمارەيان لە پىنج راوئىژكار كەمتر نابى ۋە نۆش زياتر نابى.

ماددهى سىيەم :

ئامانجى ئەنجومەن بە دىيەتئانى ئەمانەى خوارەو ەيە:

يەكەم : سەير كوردنى كىشە كارگىرپىيەكان.

دووهم : زامنكردنى يەكىتى ياسادانان.

سىيەم : يەكگرتنەو ەى بنچىنەى دارشتنى ياسادانان و زاراو ە دەستەواژەى ياساى لە ھەريىمدا.

ماددهى چوارەم :

ئەنجومەن لەمانە پىكىدى :-

يەكەم : دەستەى گشتى

۱- لە سەرۆك و جىگرەكەى وراوئىژكاران و راوئىژكارانى يارىدەدەر پىكىدى و دانىشتنەكانى بە

سەرۆكايەتى سەرۆك سازدەدات و لە كاتى ئامادە نەبوونى بە سەرۆكايەتى جىگرەكەى دەبى و بە

ئامادەبوونى سى لە سەر چوارى ئەندامانى رادەى ياساى تەواو دەبى.

۲- راوئىژكارە يارىدەدەرەكان مافى بەشدار بوونيان لە دەنگداندا نىيە.

دووهم : دەستەى سەرۆكايەتى : لە سەرۆك و جىگرەكەى و كۆنترىن راوئىژكار پىكىدى.

سىيەم : دەستەى بەرزەفتكارىي فەرمانبەرانى ھەريىم : لە جىگرى سەرۆك و ئەندامىيەتى دووان لە

راوئىژكاران پىكىدى كە سەرۆكايەتى دەسنىشانىان دەكات و لە كاتى ئامادەنەبوونى جىگرى سەرۆك،

كۆنترىن راوئىژكار سەرۆكايەتى دەستەكە دەكات.

ماددهی پینجهم :

ئەنجومەن سكرتیریکی دەبیّ كه خاوەن برۆنامەیی بەكالۆریۆس لە یاسا یان هاوتاكەیی بیّ و بەلایەنی كەم (١٠) دە سالّ خزمەتی لە كاروباری یاسایی و كارگێڕیی دا هەبیّ و بە سەرۆكەو دەبەستریتهووە و ئەم كارانه دەكات :-

یەكەم: رێكخستنی گۆڕینهووی نووسراوهكان.

دووهم: سەرپەرشتی كردنی كاروباری كارگێڕی و دارایی.

سێهەم: ئامادهكردنی بەرایی ئەو پڕسانەیی كه دەخرینه بەردەم ئەنجومەن.

دەروازەیی دووهم تایبەتمەندییەكانی ئەنجومەن

ماددهی شەشەم :

ئەنجومەن تایبەتمەندی دەبیّ بە تەقین و را دربرپین و راویژپیکردن لە كاروباره یاسایی و دادوهری كارگێڕی لە هەرێمدا.

بەشی یەكەم یاساكاریی

ماددهی حەوتەم :

ئەنجومەن لە بواری تەقیندا ئەم ئەرکانەیی دەگریته ئەستۆ:

یەكەم: ئامادهكردن و دارپشتی پڕۆژەیی یاساكان لە هەرێمدا و، ئەمەش لەسەر داوای ئەنجومەنی وهزیران یاخود وهزارهتە تایبەتمەندیەكان یان لایەنەكانی كه نەبەستراونەتهووە بە وهزارهت دەبیّ.

دووهم: لیۆردبوونهووە لەو پڕۆژە یاسایانەیی كه لەلایەن ئەنجومەنی وهزیرانەو یان وهزارهتەكانەو یاخود لایەنی نەبەستراو بە وهزارهتەو ئاماده دەكرین لە رووی شیۆه و بابەتهو.

سییه: پروژهی یاساکان به نووسراویک دهنیردین بو ئهجمهه که وهزیری تایهتههه یان سهروکی لایهنی نه بهستراو به وهزارهت ئییمزاکردبی لهگهله دهرخستنی هویه پیویستهکانی و ههموو کاره ئاماده باشییهکانی دا.

چوارهم: وهرگرتنی بیرورای وهزارهتهکان یان ئهه لایهناهی پهیوهست نین به وهزارهت له بارهی پروژهی ئهه یاسایانهی که بوی هاتوون و بوی ههیه بو مهبهستی ناوبراو داوای ئاماده بوونی نوینهریان بکات به مهرجیک پلهکهی له بهریوهبهری گشتی کهمتر نهبی.

پینجهه: ئهجمهه له پروژه که دهکولیتهوه و ئهگهه پیویستی کرد دووباره دایده ریژیتهوه و داوای ئهه بهدیلا نه دهکات که به پیویستی دهزانی و لهگهله ئهه راسپاردانهی ئهجمهه بو ئهجمههنی وهزیرانی بهرزده کاتهوه و وینهیهک له پروژه که و راسپاردهکانی بو وهزارهت یا ئهه لایهنهی که به وهزارهتهوه نه بهستراوتهوه دهنیری.

بهشی دووهم

بیرورا دهربرین و راویژکاری یاسایی

ماددهی ههشتهه:

ئهجمهه راویژی یاسایی پیشکهش دهکات لهه پرسانهی که له لایهنی بالاوه بو پرس بی کردنی دهخریته بهردهمی.

ماددهی نۆیهه:

ئهجمهه له بواری رادهبرین ئهمانه ئهجام دههات:

یهکهه: دهربرینی بیرورا لهه مهسهلانهی که وهزارهتهکان لهسههری ناکوکن یان له نیوان خویمان و لایهنی نه بهستراوه به وهزارهت، ئهگهه لایهنهکانی مهسهله که پهنایان برده ئهجمهه بو ناوژیوانی، لهه حالهتهشدا لایهنهکان ملکهچی راکهی دهبن.

دووهم: روون کردنهوهی حوکمه یاساییهکان لهسههه داوای یهکیک له وهزارهتهکان یان ئهه لایهناهی پهیوهست نین به وهزارهتهوه.

ماددهی دهیم :

یه کهم : نابیی جگه له وهزیری تاییهتمه ند یان سهروکی لایه نی په یوه ست نه بوو به وهزاره ته وه کیشه کان بجه نه بهرده می نه نجومه نه وه.

دووهم : نابیی نه نجومه ن بیروپا و راویژکاری یاسایی سه باره ت به و کیشه نه دهر برپیت که له بهرده می دادگان دان یان سه رچاوه یه کی یاساییان هه یه بو تانوت لیدان.

ماددهی یازدهم :

وهزیری داد بوی هه یه نه و دۆزانه ی پیی باشه بو نه نجومه نی ره وانه بکات بو لیکۆلینه وه و را دهر برپین له سهریان یان و ناماده کردنی پرۆژه ی یاساکی که پیی باشه دهر بکریت.

بهشی سییه م دادوهری کارگییری

ماددهی دوازدهم :

یه کهم : وهزیری داد بوی هه یه دادگای کارگییری له سهنته ری پاریزگان له ههریم به پیی پیویستی بهرژه وهندی گشتی، به سهروکایه تی دادوهریک له پۆلی یه کهم و نه ندامیتی دوو دادوه ره له پۆلی دووهم یان سییه م یاخود نه ندامیتی دادوهریک و راویژکاریک دابه زرینی.

دووهم : وهزیری داد بوی هه یه داوای ئینتیدابی دادوه ران بکات بو دادگای کارگییری له غهیری نه وانه ی له سهروکایه تی نه نجومه نی دادوه رییه وه ئینتیداب کراون بو نه نجومه نی شوورای ههریم.

سییه م : سهیرکردنی نه و داوایانه ی که له م یاسایه دا هاتوون به پیی یاسای دادبینی شارستانی یه کلا ده کرینه وه و به ناماده بوونی نه ندامی داواکاری گشتی دهیی.

ماددهی سیژدهم :

دادگای کارگیپی ئەم تاییه تمەندیانەى ههیه:

یه کهم : سهیرکردنی دروستی ئەو فهومان و بریاره کارگیپیانەى که له فهومانبهران و دهستهکان له فهومانگهکانی ههریم دهردهچن له دواى بهرکاربوونی ئەم یاسایه، که لایه نیک دهسینشان نه کراوه بۆ تانوت لیدانی له سهر تانوت لیدانیکی خاوهن ئەگهری بهرژه و هندیی، تهنیا ئەوهنده بهسه که ترسی ئەوه له گۆریدا هه بیئت که زیان بهر لایه نی بهرژه و هندیدار بکهوی.

دووهم : یه کلاکردنه و هوی تانوته تاییه تیه کان به هه لێبژاردنی دهسته خو جیه کان.

سییهم : یه کلاکردنه و هوی ئەو داوايانەى که دهسته کان و کهسه کان پیشکەشی ده کهن بۆ هه لوه شانده و هوی بریاره کارگیپییه کۆتاییه کان.

چوارهم : داواکانی ره گه زنامه.

پینجهم : داواکانی قهره بوو کردنه و لهو زیانانەى که له ئەنجامی بریاره کارگیپییه کانى به نایاسایی دهرچوون.

شه شه م : تانوتدان له بریاره کۆتاییه کانى که له لایه نه کارگیپییه کانوه دهرچوون له باره ی کیشه کانى باج و ره سم به پپی ئەو یاسایه ی که چۆنیه تی سهیرکردنی ئەو ناکۆکیانە ریک ده خات. هه وته م : تانوت دان له ره تکردنه و ه یان کار نه کردنی فهومان بهر یان دهسته ی فهومانگه کان و ده زگا کانى ههریم له باره ی دهرکردنی بریاریک یان فهومانیک که پپیوست بوو له سهری له رووی یاسایه و ه بیکات.

ماددهی چواردهم :

یه کهم : بریاری دادگای کارگیپی له ماوه ی (۳۰) سی رۆژدا له رۆژی دووه می پپی راگه یاندنی یان ناگادار کردنه و هوی له لایه ن داواکاریی گشتیه و ه ته میز ده کریتته و ه.

دووهم : بریاری دهسته ی گشتی که له ئەنجامی تانوت لیدانه و ه دهرچووه بنه بره.

ماددهی پازدهم :

ئەگەر ناکۆکی لە تاییهتەندیدا کەوتە نیوان دادگای دادوهری کارگێڕی و دادگای شارستانی لەو بارەدا، ئەو سەرچاوهیه دەستەبەك دادەنێ کە لە شەش ئەندام پیکهاتبی سی ئەندامیان لە دادوهرەکانی دادگای پیداجوونەوه (تەمیز) دەبی و سەرۆکی دادگای پیداجوونە هەلیان دەبژیڕی لەگەڵ سی ئەندامی تر کە سەرۆکی ئەنجومەن لە ناو ئەندامانی هەلیان دەبژیڕی و دەستە بە سەرۆکایەتی سەرۆکی دادگای پیداجوونەوه کۆدەبیتەوه و بریارە کەش بنبروێه کلاکەرەوهیه.

ماددهی شانزدهم :

دادگای دادوهری کارگێڕی تاییهتەند نیه بە سەیرکردنی ئەو تانوتانەیی کە پەيوەندیدارن بە مانەیی خوارەوه:

یەكەم: کارەکانی سەرۆهری، دەسەلاتەکانی سەرۆکی هەریم کە لە ماددهی دەیهم لە یاسای سەرۆکایەتی هەریم ژمارە (۱) ی سالی ۲۰۰۵ دا هاتوو بە کاری سەرۆهری دادەنری.

دووهم: بریارە کارگێڕیەکان کە یاسا رینگای بۆ زولم لی وەرگرتنی یان نارەزایی لە سەردەربرینی یان تانوت لیسانی بۆ داناه.

ماددهی حەفدهم :

یەكەم: مەرجه بەر لە پێشکەش کردنی تانوت بۆ دادگای کارگێڕی خاوەن تانوتە کە تظلم (دادخواری) خۆی لە لای لایەنی کارگێڕی تاییهت بکات ئەویش دەبی لە ماوهی (۱۵) پازده رۆژ لە میژووی تۆمارکردنی دادخواریه کەیدا برپاری یە کلاکەرەوهی لەسەر بدات.

دووهم: دادخواز (متظلم) بۆی ههیه کە تەزەلومە کە ی رەتکرایه وه یان لەو ماوهیهی کە لە برگەیی یە کەمدا هاتوو برپاری یە کلاکەرەوهی لی نەدرا، تانوتی خۆی لە لای دادگای کارگێڕی لە ماوهی (۳۰) سی رۆژ لە رۆژی کۆتایی ماوه دیاریکراوه کە بدات دەنا مافی لە تانوت لیسانی لە دەست دەچی.

ماددهی هژدهم :

دادگای کارگیریی برپاری خوئی لهو تانووته ده دات که پیشکش کراوه و بۆی ههیه تانووته که ره تکاتهوه یان هه لیهو شهینتهوه یان فرمانه که ی هه مواربکات یان برپاری تانوت لیدانه که له گه ل حوکمدان به قهره بوو کردنهوه نه گهر پیویستی کرد، نه مهش له سه ر داوای تانوت لی دهرده بی و برپاره که شی له رووی ته میزییه وه قابیلی تانوت لیدانه له لای دهسته ی گشتی نه نجومه نی شوورای هه ریم له ماوه ی (۳۰) سی روژ له روژی دوا ی پی را گه یان دنه که دانانی به پی را گه یه نرا و داده نری و برپاری دادگاش که تانوتی لی نه درابی و برپاری دهسته ی گشتی نه نجومه نی شوورای هه ریم که له نه نجامی تانووته که دهر چووبی بنبره .

ماددهی نۆزدهم :

دهسته ی گشتی له نه نجومه نی شوورای هه ریم نه و تایه ته ندییانه پیاده ده کا که دادگای ته میزه پی دهقی یاسای دادبینی شارستانی هه یه تی له کاتی تانوت لیدان له برپاره کانی دادگای کارگیریی .

ماددهی بیستهم :

یه که م : دهسته ی به رزه فکرتنی هه ریم سه یری نه و داوایانه ده کات که فرمانبه ر به پی حوکمه کانی یاسای خزمه تی شارستانی پیشکش ی ده کات .
دووهم : برپاری دهسته قابیلی تانوت لیدانه له لای دهسته ی گشتی نه نجومه ن له ماوه ی (۱۵) پازده روژ له روژی دوا ی پی را گه یان دن ی .
سیهم : برپاری دهسته ی گشتی نه نجومه ن که له نه نجامی تانوت لیکدانه که دهرده چی بنبره .
چوارهم : نه و داوایانه ی که له بر گه ی (یه که م) ی نه م ماددهیه دا هاتون به پی حوکمه کانی یاسای دادبینی شارستانی سه یر ده کرین .

ماددهی بیست و یه کهم :

یه کهم : دهستهی بهرزهفتکردنی فهرمانبهرانی ههریم سهیری ئەو نارهزاییانه دهکات که له لایه ن خاوه ن په یوه ندیی له باره ی سزاکانی که له یاسای بهرزهفتکردنی فهرمانبهرانی دهولته تدا هاتوون یاخود ههر یاسایه کی تر که جیی بگریته وه .

دووهم : بریاری دهسته که له ئەنجامی تانووته که ده رچووه بنبره .

سییه م : ئەو نارهزاییانه ی که له برگی (یه کهم) ی ئەم مادده یه دا هاتوون به پیی حوکمه کانی یاسای ئوسوولی دادگایکردنی سزایی سهیر ده کرین .

ماددهی بیست و دووهم :

یه کهم : دهسته ی سهرو کابه تی، پرۆزه ی یاسا و کیشه کان بو دهسته ی گشتی ده نیی بو لیکۆلینه وه ی و جیه جی کردنی کاری پیوست له باره یه وه .

دووهم : دهسته ی گشتی بهزۆرینه ی دهنگی ژماره ی ئەندامی ئاماده بوو برپاره کانی ده دات و ئەگه ر دهنگه کانیش وه کو یه ک بوون ئەو لایه نه په سند ده کری که سهروک دهنگی بو داوه .

دهروازه ی سییه م

خزمه تکردن له ئەنجومه ندا

ماددهی بیست و سییه م :

مه رجه له دامه زرانندی سهروک و جیگری سهروک و راویژکارو راویژکاری یاریده ر سه ره رای مه رجه گشتیه کان بو دامه زراندن له فه رمانبه ریه تی گشتیدا ده بی خاوه ن بروانامه ی به کالۆریۆس بی له یاسا یان هاوتاکه ی و بیست سال دوا ی ده رچوونی له کۆلیج خزمه تی به کرده یی له فه رمانی دادوه ری یان پاریزه ری هه بی، ئەمه به نیسه ت سهروک و جیگری سهروک و راویژکار و پازده سالی ش به نیسه ت راویژکاری یاریده ده ر .

ماددهى بىست و چوارەم :

دوو سال لىو ماوئە كەم دەكرىتەوئە كە لىو ماددهى پىشوو دا هاتووئە بۇ ئەو كەسانەى بىروانامەى ماجستىريان بەدەست هىئاوئەو پىنج سالىش بۇ ئەوانەى بىروانامەى دوكتۇرايان بەدەست هىئاوئەو و ماوئەى خوئىندى بچووكىش بۇ وەرگرتنى هەرىكە لىو دوو بىروانامەى بە ماوئەى كار كردن بۇ مەبەستە كانى ئەم ياساىە دادەنرى.

ماددهى بىست و پىنجمەم :

يەكەم: سەرۆك و جىگرى سەرۆك و راوئىژكار بە مەرسوومىكى هەرىمى لىسەر پىشنىيازى وەزىرى داد و رەزىمەندى سەرۆكى ئەنجومەنى وەزىران دادەمەزرىن.
دوومەم: راوئىژكارى يارىدەدەر بە پىارى سەرۆكى ئەنجومەنى وەزىران و لىسەر پىشنىيازى وەزىرى داد و راسپىرى دەستەى سەرۆكايەتى ئەنجومەنى شوورا دادەمەزرى.

ماددهى بىست و شەشەم :

يەكەم: سەرۆك بە پلىە تايبەت دەبى و مووچەى پلىە تايبەت (أ) وەردەگرى.
دوومەم: جىگرى سەرۆك و راوئىژكار مووچەى پلىە تايبەت (ب) وەردەگرن.
سپىمەم: راوئىژكارى يارىدەدەر مووچەى پلىە يەكەم وەردەگرى.

ماددهى بىست و حەوتەم :

يەكەم : وەزىرى داد بۇى هەىە بە رەزىمەندى وەزىرى فىر كردنى بالاو لىكۆلىنەوئەى زانستى دوو لىو ئەندامانى دەستەى وانهوتنەوئە لىو زانكۆكانى هەرىم ئىنتىداب بكات لىو وانهى بىروانامەى دوكتۇرايان لىو ياسا هەىە وپاىەى زانستىيان لىو بروفىسۆرى يارىدەر كەمتر نىە و ئەمەش بەرەزىمەندى نووسراوى خوئىان دەبى بۇ كار كردن لىو ئەنجومەن وەك راوئىژكارى خوئەرخان كەر (متفرغ) بۇ ماوئەى (۳) سى سال كە قابىلى نوئىكردنەوئەى بۇ يەك جار.

ماددهی سی و چوارهم :

وهزیری داد بۆ ههیه رینمایی پپووست بۆ ئاسانکاری جیهجی کردنی حوکمهکانی ئەم یاسایه دهربچوینی.

ماددهی سی و پینجهم :

ئەم یاسایه له رۆژی بلاوکردنهوهی له رۆژنامهی فهرمی (وهقائعی کوردستان) دا جیهجی ده کری.

مسعود بارزانی

سهروکی ههریمی کوردستان - عیراق

ئەم یاسایه له 22ی گهئاریزانی 2008ی کوردی بهرامبهه 15ی ذی القعدة 1429ی کۆچی و بهرامبهه 13ی تشرینی دووهمی 2008ی زاینی له ههولیر ده رچوو

هۆیه پېوېستیه‌کانی دەرچواندنې

دوای ئه‌و گۆرانکارییه گه‌وره‌یه‌ی که به‌سهر ژيانی سیاسی و ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی له هه‌ریمدا هات و له‌به‌ر روون نه‌بوونی حوکمه تاییه‌تیه‌کان بۆ سه‌یرکردنی ناکۆکیه کارگیڤیه‌کان و بۆ دابین کردنی یه‌کیتی یاسادانان و به‌مه‌به‌ستی دانانی دادگاکی کارگیڤی بۆ یه‌که‌م جار له هه‌ریمدا بۆسه‌یرکردنی مه‌شرووعیه‌تی بریاره کارگیڤیه هه‌مه‌جۆره‌کان و له پیناوی دانانی ئه‌نجومه‌نی به‌رزه‌فیکردنی فه‌رمانبه‌رانی هه‌ریم بۆ ئه‌وه‌ی ده‌رفه‌ت بۆ فه‌رمانبه‌رانی هه‌ریم به‌رخسێ تاکو له لای تانوت له‌و بریارانه بدن که له‌لایه‌ن سه‌رۆکه‌کانیانه‌وه ده‌ره‌ه‌قیان دەرچوون، له‌گه‌ڵ بوونی لایه‌نی خاوه‌ن تاییه‌تمه‌ندیی که توانای دارشتنی ئه‌و یاساکارییه‌ی هه‌بی که حکومه‌ت ئاماده‌ی ده‌کات تاکو پېشکەش به‌ ده‌سته‌لاتی یاسادانانی بکات و توانای ئه‌وشی هه‌بی له دەربرینی بیرورا له باره‌ی پرسه‌ یاساییه ئالۆزه‌کان یان ئه‌وانه‌ی ناکۆکیان له‌سه‌ره له نیوان لایه‌نه په‌یوه‌ندیده‌ره‌کان و به‌رزکردنه‌وه‌ی ئاستی کارمه‌ندان له ئه‌نجومه‌نی شوورای هه‌ریم و پیدانی زه‌مانه‌تی ته‌واو که له‌گه‌ڵ گرنگی ئه‌رکی سه‌رشانیاندا بگونجی، بۆیه پېوېستی کرد یاسایه‌کی تاییه‌ت به ئه‌نجومه‌نی شوورای هه‌ریم دابنری، بۆیه ئه‌م یاسایه دەرچوینرا.